NOVICE
kmetijskih, obertnijskih in narodskih rečí.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj **X.** V saboto 31. januaria (poznozimna) 1852. *List* **9.**

Marko Kraljević i Musa kesedžija.

(Konec.)

Ko to čuje Marko iz Prilipa,
Zaderví mi svoje bojno koplje,
Da zažvižga Šarcu na ušesa,
Proti Musu u junaške persi;
Musa pa z gorjačo ga pričaka,
Proč od sebe koplje mi odbije,
Pa potegne svoje bojno koplje,
Da udari Kraljevića Marka;
Marko pa z gorjačo ga pričaka
I razbije ga na tri kosove.
Zdaj potegneta okovane sablje,
Jeden zoper druzega se dvigne, —
Mahne sabljo mi Kraljević Marko,
Z buzdovanom jo odbije Musa,
Da se razletí na tri kosove,
I potegne svojo sabljo naglo,
Da udari Marka Kraljevića;
Pa nastavi Marko mu gorjačo,
I mu sabljo iz pestí izbije.
Zgrábista rogljáta buzdovana,
Se začneta z njima bojevati;
Buzdovanoma vlomista rôglje,
Zadervista ju v zeleno travo,
Skoćista raz dobrih kónj na zemljo,
Zgrabista se za kostí junaške,
Rujesta se po zelenej travi:
U junaka se junak zažene,
Musa zgrabi Kraljevića Marka,
Pa premagati ne more Marka,
I premagati ne da se Musa.
Rujesta v nedeljo se do poldna,
Že od Musa kaplja bela pena,
Pa od Marka bela i kervava;
Se oglasi Musa kesedžija:
»Verzi, Marko, me, alj jaz te veržem«.
Marko Kraljević zasuče njega,
Pa ne more nič storiti njemu;
Pa ga zgrabi Musa kesedžija,
Verže Marka u zeleno travo,
I mu sede na junaške persi.
Ali Marko Kraljević zavpije:
»Kje si danes, posestrima vila?
»Kje si danes? da bi te ne bilo!
»Joj mi, ti si krivo mi prisegla:
»Da kjer koli v hudi stiski bodem,
»Me iz hude stiske boš rešila?«
Se oglasi z oblakov vila:
»Kako, brate, o Kraljević Marko!
»Te svarivša nisim govorila,
»Da ne včini mi v nedeljo boja?
»Dva na jednega je pač sramota;
»V kterem skrivališću imaš kače?«
Musa ozrè se v berdo in oblake,
Viditi od kod se vila glasi;
Zdere nože Marko iz za pasa,
Ter prepara Musa kesedžija
Od trebuha pa do bela gerla, —
Mertev Musa zverne se na Marka;
Komaj se spod njega skoplje Marko.
Ko se Marko neha premetavat,
Vidi v Musu tri junaška serca,
Troja rebra, jedno spodej druga;
Jedno serce mu je že umerlo,
Drugo jako smertjo se borilo,
Pa na tretjem spi serdita kača.
Kadar se je kača probudila,
Mertev Musa po ledini skače;
Še je Marku kača govorila:
»Marko Kraljević! zahvali Boga,
»Da se nisim probudila bila,
»Kadar bil je Musa še v življenju,
»Tristokrat gorjé bi bilo tebi«.
Kadar to Kraljević Marko vidi,
Vdró mu solze se čez belo lice:
»Jojme, da mi mili Bog pomaga!
»Boljega od sebe sim pogubil«.
Pa odseka Musu mertvo glavo,
I u zobanco jo Šarcu verže,
Ter odnese jo u beli Stambol.
Ko pred cara jo na zemljo verže,
Skoči car strahú na plašne noge,
Beseduje mu Kraljević Marko:
»Mi ne boj se, care gospodine!
»Kako li bi živega bil srečal,
»Ko se mertve glave tako strašiš?«
Car mu dade tri tovore blaga.
Marka pa podá se v beli Prilip, —
Musa obleží na Kačaniku.

Vodník za rejo sadnih drevés.

Spisal vertnar W. Köhler *).

Da je sadjoreja, združena s poljodelstvam, kmetovavcu velik dobiček in močna podpora vsaciga gospodarstva, je celimu svetu dobro znana resnica, vunder je v mnogih krajih, ker bi se sadjoreja dobro sponašala, — blizo hiš na kmetih, — po polji in poleg potov le redko kje sadnih drevés zasajenih, in tako leží veliko pripravniga prostora brez da bi kaj dobička donašal.

Poskusil bom tedaj v sledečih versticah mesta zaznamovati, kjer bi se dalo dokaj sadniga drevja zasaditi, zraven pa tudi povedati, kako naj bi se to storilo.

Nar bolj pripravne mesta za sadne drevésa so po mojih skušnjah téle:

1. Hišni verti. Vasí, v kterih so hiše in druge poslopja gosto s sadnim drevjem obsajene, so že prijetne za pogled, še veči pa je dobiček, ki iz njih izvíra. Ali — žalibog! kakošni so večidel hišni verti naših kmetov? Kako malo zdajo! In zakaj? Ker jih nihče ne glešta, se postarajo kmalo; korenike češpelj se stegajo in rijejo križem po zemlji in so dostikrat ena drugi na poti. Nove drevésa se večidel le takrat zasajajo, če se divjaki iz gojzdov dobé. — Ako hoče kdo hišni vert

*) Vertnar v velikim vertu Ogersko-Altenburške kmetijske šole — v časopisu kmetijskim »Allg. Land- u. Forstw. Zeitung«.

dobro napraviti, naj, preden drevje vsadí, prevdari kraj, njegovo légo in zemljo, da bo vsimu temu primerne drevesa zasadil. Jabelčne in hrušove drevésa imajo rade močno zemljo bolj ilovnato kakor pešeno; češnje in višnje se dobro sponašajo tudi na bolj kamnitnim zemljišu in visocih goratih krajih. Češpljam in slivam posebno tekne vlažna (mokrotna) zemlja. Večidel so pa okoljšine take, da si zamore kmet več sort sadniga drevja zasaditi. Ako zemljiše k temu kakošne poprave potrebuje, se da to z globokejem prekopanjem in zrahlanjem zemlje doseči; mokri kraji se morajo po grabnih na suho djati.

Postavijo naj se pa drevésa v lepi razmeri, tako da po troje drevés vselej leporedno na tri vogle stojí in vsako drevó od druziga na takim vertu po 30 čevljev narazen pride. Med velike verste naj se še češplje posadé, ktere o 25—30 letih svojo rodovitnost dokončajo in se posekajo. Tako umno zasadiše se bo posestniku dobro splačalo.

Mesta, kamor ima drevje priti, in jame, v ktere se postavijo, naj se skopajo vselej pred zimo, da se zemlja po zmerzlíni zrahlja in tudi od spodaj dobro mokrote napije.

Velikost jam se ravná po različnosti zemlje in po različnosti drevja, ki ga sadite. Ondi, kjer je zemlja globoko skoz in skoz enaka, so jame za drevesa pèškatiga sadja dovelj velike, če so 3—4 čevlje široke in 2 ali 2 čevlja in pol globoke. Ondi pa, kjer je spodnja zemlja ilovnata ali kamnita, morajo biti širji in globokeji, namreč 5—6 čevljev široke in 3—4 čevlje globoke. Češplje in slive ne potrebujejo tako širocih in tudi ne tako globocih jám. — Za sajenje vsiga sadniga drevja je po nar več skušnjah spomlad (vigred) nar bolji čas. Ko so bile drevésa pri korenini in na veršicu (kroni) primerno porezane, se postavijo s korenino nekaj časa v vodo; med tem se na dno jame nekaj rušine položí. Po tem se vsadí drevó, in korenike s dopeljano dobro zemljo ali mešanico skerbno pokrijejo; na to pa pride vsa druga perst tako, da je nekoliko višji okoli drevésa kakor so tla zraven, in da je ta homček proti deblu drevésa enmalo vglobljen, da o zalivanju ali dežju voda ondi enmalo zastajati zamore.

Priveže se pa dervó nar bolje na dva kola, ki sta za 2 čevlja od drevésa, kakor navadno v tistem kraji sapa (veter) vleče, si nasprot postavljena in tako v zemljo zabita, da sta še za 5 čevljev nad zemljo. Drevó se s spleteno slamo ali verbami h kolama priveže. (Dalje sledí.)

Za prijatle mladine in sadjoreje kaj.

Ni davno, kar mi je dragi prijatel in skerben učitelj med drugimi tudi tole pisal: „V sadjoreji le po malim napredujemo. Otroci res pridno peške sadijo; pa kaj to pomaga, ker takrat, ko bi bilo treba drevesca presaditi, vse opustijo, ker nekterim prostora manjka. Temu v okom priti, sim sklenil sadjorejsko društvo osnovati, per kterim bi se zamoglo 120 družnikov vdeležiti. Ko sim to misel nedeljskim učencam razodel, so se z veseljem vsi za družnike oglasili. Vsak družnik bo plačal za vse leta 6 krajcarjev; s tem denarjem se bo najemšina (štant) v najèm vzete njive odrajtala. Za obdelovanje in ograjo pa bodo družniki s svojimi rokami skerbeli, de se kaj navadijo. Kader bodo vse tam požlahtnjene drevésca za presediti pripravne, se bodo med družnike enako razdelile“.

Koliko zamore tisti, kteri z veseljem dela in kteri vé, zakaj de je? V nedeljski šoli, kjer se to (slava učitelju!) godí, je okoli 140 učencov (učenke so posebej), in ti učenci so v dveh dolínah, eni dopoldan, drugi popoldan; to se vé, de so med njimi že čez 24 let stari, pa pametni, pridni, pošteni fantje. Hvala jim!

Duhovni in svetovni učitelji! ali ni namén šole, mladost časno in večno osrečiti? Ali bi ne bilo tedaj prav dobro in potrebno, de bi se tudi v tacih rečéh ukaželjna mladost vadila? Ali bi ne bilo prav in dobro, de bi tisto rabotno (mechanisch) spraševanje, ktero duha mori, v djansko spremenili in vse bolj mikavno napravili in tako, de bi bilo za življenje koristno! r.

Kako so v starih časih živino varovali.

(Konec.)

Pozneje govorí Plutarh od kralja Aleksandra tudi takole: Nek prosták je gnal osla, ki je bil s kraljevimi dragotami, in z živim zlatam teško teško obložen. Ko uboga žival zavoljo prevelike teže že več naprej ne more, dobroserčni človek sam vso težo prevzame ter jo nese naprej. Ko ga kralj zlo spehaniga in utrudeniga priti vidi, je bil toliko ginjen, da mu je celo breme, vso dragotino in zlatino, kar je je nesel, podaril, in ga tako za njegovo miloserčno in usmiljeno obnašo z ubogo živino bogato poplačal. — Terpinčenje ali mučenje žival je bilo pa tudi že nekdaj ostro pokorjeno. Nek Kvintilian pové v V. 9, da je bil hudoben fantalin, ki je prepelici očí iztaknil, k smerti obsojen. Fantalin je namreč s to hudobijo pokazal, da ima pokaženo in neusmiljeno serce, ter se je bilo bati, da bi v poznejih letih iz tega še kaj hujšiga ne sledilo. — Tudi Plutarh piše, da so človeka, ki je živimu jagnjetu kožo oderl, strašno kaznovali, in ko je enkrat nekdo pevalico umoril, je bil zavoljo tega brez daljniga preiskovanja nagloma k smerti obsojen, akoravno se je pričalo, da ni tega prostovoljno storil. Tako tudi piše Plini v VIII. 46., da je bil nek kmetovavec, ki je zavoljo nezmerne gostoljubnosti vola zaklal, zato iz dežele sognan. — Spartanci so imeli nehvaležnost za naj veči hudobijo. V mestu na posebnim kraji so postavili zavoljo tega zvon, in kadar je ta zvon zaklenkal, so priderli vsi mestjani skup, da so hudobneža, ki se je zoper nehvaležnost pregrešil, kaznovali. Prigodilo se je, da je nek gospodar svojiga že dosluženiga konja iz hiše spodil; kljuše je homodralo in homodralo okoli tako dolgo, da je tudi po nevédoma do tistiga zvonca prišlo. Tukaj se je hotlo pri zvonovi vervi prav pripravno malo podergniti, in tako je zvon zapel. Vsi mestjani, ki so zvon slišali, so priderli skup, in ko so tukaj vidili, da je izstradani konj po pravíci in prav po višji naklučbi za pomoč in varstvo v svoji sili prosil, so hitro planili v hišo neusmiljeniga nehvaležnika in so ga pri tej priči s kamni posuli. — Tudi v sv. pismu stojí na več krajih, da se živina ne smé hudo imeti. Tako je zapisano med drugim tudi v prip. 12, 10: „Pravični se usmili svoje živine, serce hudobneža pak je neusmiljeno“. Sirah 8, 14. — „Imaš živino, čuj nad njo“. Mojz. 5. 22. 4. — „Če vidiš, da je vol ali osel tvojiga brata na poti padel, ne hodi naprej, ampak pomagaj mu kviško“. — Mojz. 2. 23. 4. 5. „Če najdeš na poti, na drevji, ali na tléh ptičje gnjezdo, in starko na jajčicah, ali na mladih sedeti, ne jemli jajčic, ne mladičev

s starko vred, ampak pusti jo preč zleteti, da bo tebi dobro, in dolgo živiš".

Tako so se že nekdaj ljudjé spoznali, da je živina človeku velika dobrota in da se ž-njo ima usmiljeno ravnati. Bog daj, da bi se v sedanjih časih živini vender hujše ne godilo, kakor nekdaj v sirovih časih! —

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Znani poljski kipar, gospod Korneli Szlegel se je vernul iz vshodnih krajev, kjer je po Turškem in Gerškem popotoval. Šaboj je prinesel mnogo obrazov slavnih oseb, kolikor jih je mogel na svoji poti dobiti.

* Na praškem vseučelišču se učí 30 pravoslovnih predmetov, 26 po nemško in 4 po česko. Na filosofiški fakultäti se učí 63 različnih stvarí, 10 po českí, 53 po nemški; v lekarski 43, po českí 3; bogoslovje se učí v 20 predmetih, 4 se razlagajo v českem jeziku. Pravoslovcev je 721, učencev filosofiške fakultäte 84, lekarske 312, bogoslovcev 160, vsih učencev visokih šol skupej 1524.

* V Vilni je prišlo na stroške Rafalovića na svitlo zgodovinsko delo: „Pamietniki o davnej Polsce z czasóv Zygmunta Augusta".

* Te dni je prišel pervi zvezek rastlinoznanstva pod naslovom: „Domaće biljoslovje hervatsko-slavonsko-sriemsko za javno i osobno podučavanje Jos. Veselića v Novem Sadu na svitlo (Einheimische Kroatisch-Slavonisch-Syrmische Botanik für den öffentlichen und Privatunterricht). Z radostjo pozdravimo to knjižico, in to toliko bolj, ker nam je znamnje, da so se naši južni bratje tudi podali na polje koristnih in za omiko naroda potrebnih znanost. Prebravši pervi zvezek, ki v vprašanjih in odgovorih razklada občji del rastlinoznanstva, moramo še to opomniti, da je gospod pisatelj tudi srečen bil o umetniških izrazih, ktere je večidel iz naroda vzel, druge pa, kterih med narodam ni najdel, sam večidel prav umetno stvaril; povsod je tudi botaniške nemške izraze dostavil. Priporočimo živo te bukvice vsacemu rodoljubu, posebno prijatlom rastlinoznanstva in učiteljem, ker so bukvice kakor nalašč za šolo pripravne in tako umevne, da se bo iz njih gotovo vsak otrok, ako jih kolikaj prebira, mnogo zamogel naučiti. Po njih se bo zamoglo tudi rastlinoslovje za slovenske dežele spisati. K vsemu temu pa pride še niska cena, ker naročnina celih 6 zvezkov, ki bodo zaporedoma na svitlo prišli, ako se dovelj naročnikov oglasi, znese le 1 gold., ktera naj se g. izdatelju v Petrovaradin, ali pa vredništvu „Novíc" pošilja.

Pomenki o „Zori" *).

O namenu i vrednosti tega dela se je že govorilo; jaz toraj pretresa ne bom ponavljal, le nekoliko dostaviti mislim. „Zora" je namreč prevzela teško nalogo voditi Slavene po poti k občnemu slovstvenemu jeziku, ter v djanji kazati, kako se je treba pri tem ravnati. Nje početje najde veliko podpornikov, ki jih vabi nje imenitni namen, i nekaj najvažnejših mož je že na njeno stran stopilo. S tim se pripravlja slovenskemu slovstvu velika prememba, i naše moči, ki le jedine kaj premorejo, se začenjajo na dvoje deliti. Zato je treba, da o tem važnem predmetu kaj več govorimo, ter natanjko prevdarimo: je li pravi pot nastopljen, se je li vspeha nadjati, kam da pridemo, da se složno vsi pridružimo, ako bo domovju v korist, ali pa za časa odstopimo, ko bi se to delo prazno pokazalo. Temu pomenku tedaj naj bodo sledeče besede namenjene.

Sveti, ki smo jih zastran slovstvenega jezika doslej slišali, so dvojne verste. Nekteri velé, da bi neko narečje vzeli, ter potem na jednej podlagi nadaljno izobraževanje osnovali; drugi svetujejo jezik, ki bi bil složen iz vsih narečij, misleč, da bo le oni jezik slavenstva vreden, ki bo bogastvo vsih narečij v sebi združil.

Kteri teh svetov je bolji, ter bi se doseči dal, je drugod, se mi zdi, že razsojeno. Na Českem i Horvaškem so, ako po časnikih sodimo, pervega poterdili; pa tudi v naših listih so naj bolj iskušeni možje enako govorili. Da nismo še vsi v tem soglasni, zadržuje menda nektere prevelika, nektere premajhna ljubezen do slovenščine; pervi iščejo skerbno pota, kjer bi se svojega ne tvegali popolnoma; ti pa ne morejo časa dočakati, ko bi jih ne vezala več dolžnost slovenski pisati.

Jaz sim mnogo premišljal, ter včasi tudi poskušal, kako bi si mi Slaveni k občnemu jeziku pomagali, i naposled se mi je zdelo, da imajo vendar le tisti prav, ki terdijo, da ne dobimo slovstvenega jezika, ako nam ne požene korenin iz jednih tal, i mladik ne obrodí iz jednega debla. Le potem, ko bo terdna podlaga dana, je razvitek njegov mogoč; dokler ta ni položena, je pisati po vseslavensko to, kar na pesek zidati; trud i čas, na tako delo obernjena, sta brez koristi zgubljena. Zatoraj mi je vselej žal ko knjigo te verste v roke dobim, posebno če je ko „Zora" od sposobnih rok pisana, ker si mislim, ko bi bil ti trud drugače obernjen, bi bil narod kaj od njega imel; tako sta pa pisatelj i bravec goljufana.

Zakaj tako sodim, bom skusil v kratkém razložiti. Najpred se praša: ali je že kadaj slovstveni jezik odtod postal, ko ga „Zora" išče? Sosedje okoli nas, ki so nas v izobraženji prehiteli, nam bodo lahko povedali. Ali se je pri njih slovstveni jezik iz vsih narečij, ali samo iz jednega naredil? Prašajmo jih! Nemci nam odgovorijo, da je pri njih visoka nemščina nad druzimi narečji, — Francozi, da je severni jezik nad južnem premagal, — na Laškem vidimo, da toskansko narečje, in na Ruskem, da velikoruščina gospoduje. Tako dalje popraševaje bi gotovo zvedili, da se je tudi drugod enako godilo. Če toraj pomislimo, da se zakoni narave ne menijo, da solnce, ki je našim sosedam sijalo, tudi nam sveti, i da bi se bila pri njih, ki so manjši od Slavenov, narečje lože v jedno stopila, kdo se bo nadjal, da se ima pri našem mnogoljudnem narodu zgoditi, kar pri manjših ni mogoče bilo?

Pomislimo na dalje, da se po različnih slovnicah na enkrat ravno tako piše, ko bi cerkev ali palačo po različnih obrisih zidali. Tudi vsak vidi, da bi nam nič pomagano ne bilo, ako bi se ko doslej tudi zanaprej po množnih slovnicah narečij pisalo. Preglejmo samo nektere besede. Južni Slaveni, postavim, pišemo: smo, jesmo; Čehi jsme; Poljaki jestesmy; Rusi jesmy. Tukaj prašam „Zoro": ali se bodo vse te oblike pisati smele? Po mojej misli ne. Tako tudi menim, da se ne smé naenkrat roka i ruka, ręka i ząka pisati. Mislim, da se tudi naenkrat ne more po českí i slovenski izgovarjati, ali stavek po poljski i ruski vezati. Kaj je te tedaj nasledek? Tako lahak se mi odgovor zdí, da se bojim prašati. Po dveh, treh ali čveterih slovnicah se tedaj ne more pisati, ampak le po jednej, — i to je, kar sim hotel rêči.

*) Zora, jugoslavenski zabavnik za godinu 1852, od R. Razlaga-a i Iv. Vinković-a.

Pa tudi slovniki ne bodo mogli vsi obveljati. Ni mi treba veliko primerov praviti, ker so razlike bravcem tako znane, akoravno bi več listov ž njimi napolniti mogel. Le jedno besedico vzemimo izmed velike množice, postavim: kar je nam sadaj, pravijo Čehi teď, Poljaki teraz, Rusi teper ali nynie. Ali bi vse to petero veljati smelo? Če hočemo Slaveni to, kar je zdaj v peterih bukvah raztreseno, samo v jednih imeti, naj le veljá; če pa to niso naše želje, — je spet lahak odgovor. Ako nam tedaj ni všeč, da bi, kakor „Zora“ začenja, perva beseda slovenska, druga serbska, tretja česka, četerta poljska, peta ruska bila, je zopet treba, da imamo le jeden slovnik. Naj mi nihče ne ugovarja, da bi znabiti učeni slovnikarji, ali shod imenitnih mož po skerbnem pretresovanji i prebiranji vse to lepo določili, ter iz vsih narečij jezik sostavili, kakoršnega še ni bilo; zakaj znano nam je, da se učeni v manjših i manj važnih rečéh ne morejo složiti, nikar cel jezik sostavljaje. Tudi se praša: ali bi se pisatelji tako znešega jezika iz glave učili, ter potem iz besed od čveterih vetrov nametenih sladke harmonie skladali? Meni se to toliko verjetno zdi, kakor da je turški prorok mesec z nebes vzel, ter ga za rokav vtaknul. (Dalje sledí).

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Brešc na Štajarskim. —*a*— Pri Kapelah dve uri od Brešc na spodnjim Štajarskim se je grozno ropanje godilo. 15. dan januarja zvečer je prišio šest tolovajev narpred k Grošelnu pri Kapelah, ker so vedli, da moža ni doma, k njegovi ženi, da bi bili kaj denarjev dobili. Komaj je bila dekla, ki je ropotanje zunaj slišala, iz hiše stopila, jo mahne en razbojnik, da se je precej na tla zgrudila; ko se zopet zavé, zbeží in na pomoč ljudí kliče. Ko so bližnji sosedje to zaslišali, tekó naglo na pomoč; ali ko jih začutijo razbojniki, ki so bili že ženo k peči pripravili, da bi jo bili v peč stlačili, so zbežali in jo naglo odrinili k neki moškri, ktera je šepasta in komaj ob bergli hodi, in planejo v njeno hišo; kjer so pa še dve drugi ženski pri nji najdli, ju naglo tako zvežejo, da ste se s herbtama tišale, ju postavijo v vežo in jima vpiti prepovedó; na to se čez moškro spravijo in hočejo dnarje od nje imeti. Ker jim rêče, da nima doma več, kakor 5 ali 6 tolarjev, druge denarje ima razposojene, jo en tolovaj po glavi s sekiro mahne, da so se precej možgani pokazali; čez vse to jo trinogi še z nožmi po životu razbodejo. Iz hiše so vse pobrali, vse platno in žensko obleko in so tudi to vzeli, kar so ji drugi ljudjé v delo dali; ne toliko niso revi obleke pustili, da bi jo bili, ko je čez tri dni po tacih ranah umerla, preobleči mogli. Ali to še ni zadosti bilo, — potem se tolovaji še v en hram podajo, kjer so vrata razbili, in tri vedra vina pokradli; sedaj so zginili, da ni duha ne sluha od njih.

V Ljubljano se nam iz Dunaja 28. jan. piše: 26. januarja ob pêtih popoldne smo pokopali slavnega pesnika Slávine hčere („Slavy dcera“) in spisatelja vzajemnosti slovanske v nemškem jeziku („die Wechselseitigkeit der Slaven“) — iskrenega rodoljuba, profesorja dr. J. Kolár-a, ki ga je nemila smert na neizrečeno žalost vsim pravim Slovanom po kratki bolezni pobrala. Čeravno je rajnki razun imenovanega dvojega spisateljskega dela še več znamenitnega spisal, si je vendar s tim dvojim naj več slave in zaslug pridobil. Neizbrisne so zares njegove zasluge za slovanstvo po dragocenem spisu: „vzajemnost slovanska“, s kterimi je pervi Slovane k slovstveni vzajemnosti zbujal, in jih veliko veliko, ki so popred spali, tudi zbudil. Kako so ga Dunajski Slovani čislali, je bilo lahko soditi po njih veliki množici, ki ga je celò do daljnega počivališa na Maksovem pokopališu, kjer tudi naš sloveči Kopitar počiva, spremljala. Domá in pri grobu so mu izverstni češki pevci v sladkem maternem jeziku, kterega je rajnki toliko ljubil, milo milo zadnjo popotnico prepevali. Pomadžarjevanju svojih bratov na Ogerskem se je preslavni mož brez straha z živo besedo in pismeno zoperstavljal, in je bil zato leta 1848 v Peštu v smertni nevarnosti. Lahka mu toraj zemljica, mnogozaslužnemu domoljubu!

Novičar iz mnogih krajev.

Po cesarskim ukazu obstojí prihodnje opravilstvo deržavnih pravdnikov le v zadevah kazinske pravde. — Ministerstvo poduka je zastran jezika v ljudskih šolah to le ukazalo: „Ministerstvo je že večkrat zapovedalo, da v ljudskih šolah vsih dežél austrianskiga cesarstva ima materni jezik učbini jezik biti; ker je pa v več deželah veliko šol, v kterih je potreba dva deželna jezika izobrazovati, se mora tudi ti potrebi zadostiti. To veljá zlasti od šol tistih krajev, kjer živí mešano ljudstvo, v kterih otroci, še preden v šolo hodijo, dva jezika znajo in vedno tudi zunaj šole v dveh jezicih govoré; tukaj je samo po sebi potreba, da šola v tem napredje, kar se je domá pri starših začelo in k čemu dom pripomaga. Ali tudi v tacih krajih, kjer vse ljudstvo ali saj njega večji del le en materni jezik govorí, kjer pa stariši želé, da se otroci tudi druziga deželniga jezika naučé, se ima ta želja na to vižo spolniti, da je materni jezik skoz in skoz podlaga učenja, da se ima v začetju tudi pri pervim uku branja kakor tudi pri vsakim nauku, ki ima serce ravno tako kakor um obdelovati, namreč pri nauku vére materni jezik obderžati, — da pa pri daljnim napredku, zna biti koj v začetku 2. razreda, pride drugi deželni jezik kot redni predmet učenja na versto, in se otroci v branju, govorjenju in pisanju tako pridno vadijo, da ga ročno znajo. — Dohodki cesarskih železnic znesó na leto okoli 7 milionov gold. — V Pragi ima več učenih mož namen mesečni časnik izdajati v češkim jeziku, v kterim se bojo prav domače natoroznanske reči razlagale. — V spodnji Bački je tako pomanjkanje zdravnikov, da mora bolnik dostikrat cel dan zdravnika čakati. — Na južnim Francoskim se je letos krompirjevi gnjilini enaka bolezin tudi pomaranč tako hudo poprijela, da žuga tudi drevje pokončati. — Razpertije, ki so bile v Černogori, so poravnane; glavarji Černogorski so se 13. t. m. poklonili mladimu vladiku Danilu Petrović-u; on gré sedaj na Rusovsko, med tem bo predsednik starašinstva vladika nadomestoval. — To leto ni le po ukazu ruskiga cara ruska pratika v Poljskim kraljestvu vpeljana, temuč se morajo v ti skozi in skozi katoljški deželi tudi v vradnim obziru staroverski prazniki praznovati. — Sv. oče papež so več vladarjem pismo poslali, v kterim jih za pripomoč prosijo, da bi se homatije rimske dežele enkrat poravnale. — Napoleon si je nove ministre izvolil; njegova desna roka v vsim, Persigny, je sedaj minister notranjih oprav; — še je veči del dežele osupnjena po tistim novim ukazu, po kterim se mora vse posestvo rodovíne zadnjiga kralja prodati, ki znese okoli 300 milionov; — izvolil je Napoleon že tudi 75 starašínov (senatorov). Tisti kraj — Cayenne — ki ga je mnogim Francozam za kraj pregnanstva določil, je tako nezdrav, močiren in vroč, da je Sibiria še skoraj raj proti njemu; ker veliko pôpra tam rase, je — kakor pravijo — od tega nezdraviga kraja nemški pregovor vstal: „geh hin, wo der Pfeffer wächst“, — to je, „pojdi tje, kjer pôper rase“ — da te več nazaj ne bo.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*